

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

2. påskedag – 5. april 2021

Prekentekest: Luk 24,36-45

Lesetekst I: 1 Mos 45,1-5

Lesetekst II: 1 Pet 1,18-23

Åpnet forstand -åpnede Skrifter

Ifølge de fire evangeliene viste Jesus seg for disiplene sine (de elleve og også en videre disippelkrets) som den oppstandne flere ganger og på forskjellige steder etter at graven var funnet tom. Lukas forteller om tre slike åpenbaringer av Jesus. Den første er for de to disiplene som vandret fra Jerusalem til Emmaus. Fortellingen om dette i Luk 24,13-35 står umiddelbart før prekentekest, og den er den lengste av oppstandelsesfortellingene.

I den andre åpenbaringen viser Jesus seg for Peter (24,34). Lukas er den eneste av evangelistene som nevner denne åpenbaringen, men Paulus omtaler den, 1 Kor 15,5. Denne særskilte åpenbaringen for Peter hadde nok sin årsak i hans gråt og fortvilelse over seg selv (Luk 22,54-62). Den tredje Jesus-åpenbaringen er for de elleve apostlene og vennene deres, fortalt i avsnittet 24,36-49. Prekentekest på andre påskedag omfatter de ti første versene av dette nest siste avsnittet i Lukasevangeliet.

Påskedagens kronologi

Lukas forteller i sitt evangelium om det som skjedde den første påskedagen, på en måte som gjør at vi kan følge begivenhetenes gang så å si time for time: Grytidlig («ved daggry, Luk 24,1, jf. Matt 28,19: «da det begynte å lysne»), trolig i 6-tiden, på ukens første dag (Luk 24,1), søndagen, går noen kvinner til Jesu grav for å salve hans døde kropp (Luk 23,56 og 24,1). Senere «samme dag» (24,13) slår Jesus følge med to disipler som er på vei fra Jerusalem til landsbyen Emmaus, en distanse på ca. 11 kilometer. Inkludert pauser kan denne vandringen ha tatt tre-fire timer. De ankommer Emmaus da solen er i ferd med å gå ned (jf. 24,29: «Det lir mot kveld, og dagen heller»), det vil si om lag kl. 18. De to Emmaus-vandrerne ber inntrengende Jesus om å ta inn hos dem for natten. Jesus takker ja til invitasjonen. De spiser sammen. Under måltidet, mens Jesus bryter brødet og deler det ut, blir «øynene deres åpnet», så de kjenner Jesus igjen. Men i gjenkjennelsesøyeblikket blir Jesus usynlig for dem. Disiplene bryter straks opp og gir seg på vei til Jerusalem. Oppbruddet kan ha vært i syv-åttetiden. I kveldsmørket tilbakelegger de strekningen

Emmaus – Jerusalem og finner sent på kveld, trolig i ti-ellevetiden, frem til stedet der de elleve disiplene og vennene deres er samlet. Samlingen som det fortelles om i 24,36-49, kan da ha vart til langt på natt.

Vi kan spørre hvorfor Emmaus-vandrerne straks («med en gang», 24,33) etter at Jesus var forsvunnet for deres øyne, brøt opp for å vende tilbake til Jerusalem i sene kveldstimer, de var jo nettopp ankommet Emmaus. Hvorfor ventet de ikke til neste dag? Det mest plausible svar er at det var gleden som drev dem, gleden over å ha møtt den oppstandne Jesus, og ønsket om, så fort som bare mulig, å fortelle disippelflokken i Jerusalem den fantastiske, livsforvandlende nyheten: Jesus lever, han var virkelig stått opp av graven, en nyhet de trodde disippelflokken var intetanende om.

«Fred være med dere!»

Prekmenteksten begynner med å fortelle at mens Emmaus-vandrerne snakket med disippelflokken i Jerusalem om det de hadde opplevd, ble 'rapporteringen' deres avbrutt ved at Jesus selv, plutselig og helt overraskende, sto «midt iblant dem» og hilste dem med ønsket om fred: «Fred være med dere!», Disse ordene var en vanlig fredshilsen på Jesu tid, som det er det i Israel i dag (hebr. Sjalom alechæm). Men den betyr i Jesu munn noe mer enn et vanlig «god-dag», jf. hvordan fredshilsenen fra Jesu munn lyder to ganger i Johannesevangeliets versjon av vår tekst (Joh 20,19-21). Når Jesus ønsker «fred», er det derfor ikke et munnhell, men han overrekker med sin fredshilsen sine venner en gave, virkelig og virkekraftig: Han bringer dem sin fred: «Fred etterlater jeg dere. Min fred gir jeg dere, ikke den fred som verden gir» (Joh 14,27), han lover sine disipler: Dere «skal ha fred i meg» (Joh 16,33).

Jesu oppstandelseskropp – og vår

I skildringen av Jesus som om kvelden første påskedag plutselig står midt iblant disippelflokken, møter vi et trekk som går igjen og er karakteristisk i flere av fortellingene om den oppstandne Jesus: Han er oppstått kroppslig, og i prekmenteksten understrekes den fysiske realitet ved kroppen hans: Også som den oppstandne deler han vår jordiske kroppslighet. Men samtidig er det noe gåtefullt med Jesu oppstandelseskropp, noe er forvandlet (jf. Matt 17,2) og annerledes enn før han døde, og dette gjør det vanskelig for hans venner å kjenne ham igjen: Om Jesus som slo følge med Emmaus-vandrerne på veien fra Jerusalem, skriver Markus at han viste seg for dem «i en annen skikkelse» (Mark 16,12), dette gjorde at de ikke kjente Jesus igjen, han var en fremmed for dem (Luk 24,16). Om Maria Magdalena heter det da hun sto utenfor Jesu grav og gråt, at hun snudde seg og fikk se Jesus stå der, men at hun «ikke skjønnte at det var han», hun tok ham for å være gartneren i hagen (Joh 20,14-15). Om disiplene som den oppstandne Jesus viser seg for på stranden av Gennesaretsjøen, heter det også at de «ikke visste at det var han» (Joh 21,4), ingen visste hvor han kom fra, med ett sto han der bare ved strandbredden. Og i prekmenteksten leser vi at disiplene tar Jesus for å være et gjenferd når han plutselig

står midt iblant dem, selv om de nettopp har utvekslet meldinger om at han er oppstått (Luk 24,34-35).

I sin oppstandelseskropp er Jesus ikke lenger bundet av tidens og rommets grenser. Han går gjennom stengte dører når han viser seg for disiplene (Joh 20,19 og 26). Han trengte ikke ta landeveien for å komme fra et sted til et annet, han ble usynlig for Emmaus-vandrerne mens han satt til bords med dem for så senere samme dag å dukke opp blant disiplene bak lukkede dører i Jerusalem. Jesus levde som den oppstandne i en skikkelse som aldri noen før hadde levd i, hans kropp er forvandlet og guddommeliggjort.

Paulus omtaler denne Jesu kropp i Fil 3,21 som en herlighetskropp, og han foretar en kobling til vår kropp i oppstandelsen: Vi, alle som hører Kristus til, skal ved oppstandelsen få en kropp av samme slag: Herren Jesus Kristus skal med den kraft som gjør ham i stand til å underlegge seg alt, «forvandle vår skrøpelige kropp og gjøre den lik den kroppen han selv har i herligheten». Vår svake og forgjengelige jordiske kropp skal ved den avsluttende oppstandelse fra de døde nyskapes til «en åndelig kropp» med «herlig glans» (jf. 1 Kor 15,43-44), en kropp som svarer til Jesu himmelske kroppslighet (jf. 1 Kor 15,49: som bærer den himmelskes [= Kristi] bilde), den skal gis den samme skikkelse som Jesu egen guddommelige herlighetskropp – for en ufattelig vidunderlig forvandling som venter Guds barn i det fullendte Guds rike!

«Det er jeg»

I Jesu omtale av seg selv i v. 39 er det i bokmålsteksten i Bibel 2011 en norskfilologisk detalj som mange som leser eller hører preteksten, nok ikke legger merke til: Jesus identifiserer seg etter å ha oppfordret disiplene til å se på hendene og føttene sine, med ordene: «Det er jeg». Det er en endring fra NO 78/85 hvor oversettelsen, som i Norsk Bibel, lyder: «Det er meg». Personpronomenet «meg» er akkusativformen av nominativformen «jeg». Det er skolegrammatisk valgfritt å si/skrive «det er jeg» eller «det er meg», begge oversettelsene kan brukes som en allmenn selv-identifikasjon. Når Jesus sier: 'Det er jeg/meg', er det da underforstått: som er Jesus, den samme som dere kjenner, min identitet er den samme som før.

Oversettelsesspørsmålet kompliseres imidlertid av at Jesu ord om seg selv her i Luk 24,39 og på flere andre steder i evangeliene i grunnteksten er de to greske ordene egå eimi, ordrett = 'jeg er'. Bakgrunnen for uttrykket kan være Guds åpenbaring av sitt navn for Moses i 2 Mos 3,14: «Jeg er den jeg er». Septuaginta, den eldste oversettelsen av GT fra hebraisk til gresk, gjengir «Jeg er» her med egå eimi. Septuaginta bruker dessuten egå eimi som gresk oversettelse av hebraisk ani hu = 'jeg er han', som i GT særlig brukes en rekke steder i andre del av Jesajaboken når Gud åpenbarer seg, f.eks. i Jes 41,4. Mange fortolkere mener dette er den mest sannsynlige bakgrunnen for flere av egå eimi-ordene i Jesu munn i evangeliene, særlig i Johannesevangeliet. Denne tolkningen ligger til grunn når egå eimi flere steder i dette evangeliet i Bibel 2011 oversettes med 'Jeg er', f.eks. Joh 8,24: «hvis

dere ikke tror at Jeg er ...». Gjengis egå eimi i Luk 24,39 med «Det er meg», vil oversettelsen bare kunne oppfattes som en hverdagslig selvpresentasjon (jf. den blindfødte i Joh 9,9: «Det er meg»). Oversettelsen «Det er jeg» (jf. Mark 6,50; Joh 4,26 og 6,20) åpner derimot for den mulighet at det i bruken av «jeg er»-ordene i Jesu munn også ligger et kristologisk utsagn om hans person, et aspekt av guddommelig presentasjon, i analogi med Israels Gud i GT.

Jesu oppstandelse er kroppslig

Disiplene blir skrekkslagne når Jesus plutselig står midt iblant dem, de tror at det er et gjenferd eller et spøkelse (jf. Mark 6,49) som har dukket opp. For å motvirke denne disiplenes reaksjon understreker Lukas den fysiske realiteten ved Jesu oppstandelseskropp: Jesus viser sine engstelige, forvirrede og tvilende disipler hendene og føttene sine – og dermed også sine naglemerker (jf. Joh 20,25-27) – han lar dem ta på ham, og han spiser før øynene deres, alt som tegn på at han ikke er et spøkelse, han er den samme Jesus som de kjente.

Åpnet forstand – åpnede Skrifter

Jesu viser til at han ofte «da han ennå var sammen med» disiplene sine, hadde talt med dem om at hans vei som Messias måtte gå gjennom lidelse, kors og grav til herlighet (jf. Luk 9,22.44f; 18,31-34). Sterkere enn noe annet sted i evangeliene understreker Jesus i prekanteksten (pluss i v. 46, som burde vært en del av prekanteksten) at hans tale om dette er Skriftens egen tale. I alle GTs skrifter er det, på forskjellig vis, et frempek mot Jesus Messias. Alt som skjedde med ham, skjedde i pakt med og som oppfyllelse av Guds frelsesplan, bevitnet i de hellige skrifter. «Jesus så på GT som en dreiebok for sitt oppdrag i verden – å være Messias, Menneskesønnen og Herrens lidende tjener» (Olav Skjevesland). Men slik hadde ikke disiplene tidligere forstått Skriftene (jf. Luk 18,34: «de skjønnte ikke noe ... de forsto ikke det Jesus sa»), selv om Jesus ofte hadde undervist dem om det. Så måtte Jesus selv etter sin oppstandelse åpne deres forstand (24,45), ved å utlegge for dem «det som står om ham i alle skriftene» (24,27), i de tre hoveddelene jødene deler sine hellige skrifter, Tanak, (vårt GT) inn i: Moseloven, profetene og Salmene (24,44).

Gunnar Johnstad

førsteamanuensis emeritus, NLA

gunjohn@online.no